

Не менш важливим є питання захисту наукової інформації та інтелектуальної власності. Українські наукові установи здійснюють дослідження у стратегічно важливих сферах – інформаційних технологіях, фізиці, кібернетиці, оборонних технологіях, біомедицині. Витік таких даних може становити загрозу не лише для окремих установ, але й для національної безпеки держави загалом.

У цьому контексті особливої уваги потребує розвиток систем кіберзахисту академічних мереж. Необхідним є впровадження сучасних систем шифрування даних, багаторівневих механізмів автентифікації, резервного копіювання інформації, постійного моніторингу кіберзагроз та оперативного реагування на інциденти інформаційної безпеки.

Водночас ефективна протидія сучасним гібридним загрозам неможлива без міжнародної співпраці. Інтеграція українських академічних мереж до європейських цифрових платформ створює можливості не лише для наукового обміну, але й для координації зусиль у сфері кібербезпеки. Саме тому інтеграція українських мереж з європейськими має не лише наукове, але й стратегічне значення. Слід також підкреслити, що розвиток національної цифрової інфраструктури сприяв формуванню єдиного інформаційного простору української науки та освіти. Академічна мережа обміну даними НАН України забезпечила високошвидкісний обмін даними між науковими установами та доступ до міжнародних наукових ресурсів. Це стало важливою передумовою розвитку суперкомп'ютерних технологій, грид-систем, дистанційної освіти та міжнародних наукових проєктів. У сучасних умовах такі технології мають не лише наукове, але й безпекове значення, адже забезпечують стійкість національного інформаційного простору.

Варто звернути увагу на проблему нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки. Україна поступово формує систему законодавства у сфері кібербезпеки, захисту інформації та функціонування критичної інформаційної інфраструктури. Проте динаміка сучасних загроз вимагає постійного оновлення нормативної бази, адаптації її до міжнародних стандартів та розвитку механізмів міжвідомчої координації. Крім того, важливим напрямом державної політики має стати підтримка вітчизняних наукових досліджень у сфері кібербезпеки, інформаційних технологій та цифрової трансформації. Науково-освітнє середовище здатне забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців, необхідних для захисту національного інформаційного простору.

Підсумовуючи, слід наголосити, що інформаційна безпека науково-освітнього простору України є одним із ключових чинників забезпечення національної безпеки держави в умовах гібридної війни. Сучасні інформаційні та кібернетичні загрози вимагають комплексного підходу, який поєднує розвиток телекомунікаційної інфраструктури, удосконалення систем кіберзахисту, формування цифрової культури суспільства та міжнародну співпрацю. Досвід створення і розвитку українських академічних та освітніх мереж УРАН, UARNet та АМОД НАН України переконливо свідчить про те, що інвестиції у розвиток науково-освітньої цифрової інфраструктури є інвестиціями у стійкість держави, її інтелектуальний потенціал та безпеку. Тому подальший розвиток захищеного інформаційного середовища науки й освіти має залишатися одним із пріоритетів державної політики України в умовах сучасних глобальних викликів та гібридних загроз.

Список використаних джерел

1. Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. Формування і розвиток інтегрованих комп'ютерних систем у закладах освіти й науки України (кінець XX – початок XXI ст.) як чинник забезпечення інформаційної безпеки держави. *INTERNATIONAL SECURITY STUDIOS: managerial, technical, legal, environmental, informational, economic and psychological aspects* : International collective monograph. Vol. II. ISAP, Research and Education. Lublin. 2026. 584 p. (CHAPTER 13, 448–506).
2. Селіхов Д. А. Кібербезпека як складова інформаційної безпеки: теоретичні та прикладні аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 1. С. 94–99. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.1.14>

Пендюра Максим Миколайович, завідувач кафедри теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний етап розвитку української державності характеризується безпрецедентними викликами у сфері національної безпеки, зумовленими повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, трансформацією міжнародного безпекового середовища, активізацією гібридних загроз, інформаційного протистояння та кібератак. У сучасних умовах особливої актуальності набуває концепція «стійкості держави» (state resilience), яка передбачає здатність інституцій не лише протидіяти загрозам, але й швидко відновлюватися після кризових впливів. Це включає як інституційну стабільність, так і здатність суспільства адаптуватися до тривалих безпекових викликів. За таких умов особливого значення набуває ефективна державна політика у сфері національної безпеки, яка виступає ключовим механізмом захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та прав і свобод людини.

Правовий режим воєнного стану суттєво змінює механізми реалізації державної політики у сфері безпеки, оскільки потребує концентрації ресурсів держави, оперативного прийняття управлінських рішень, координації діяльності сектору безпеки і оборони та забезпечення належного рівня правового регулювання суспільних відносин. Водночас навіть в умовах воєнного стану державна політика повинна ґрунтуватися на принципах верховенства права, законності, пропорційності та пріоритету захисту прав людини. Водночас навіть в умовах розширення повноважень державних органів у період воєнного стану, правова система України зберігає орієнтацію на міжнародні стандарти у сфері прав людини, зокрема практику Європейського суду з прав людини, яка допускає можливість обмежень прав лише за умов їх необхідності та пропорційності.

У сучасній науковій літературі категорія «національна безпека» характеризується багатоманітністю підходів до її розуміння. Як зазначається у монографії «Державна політика у сфері національної безпеки: правовий аспект», поняття безпеки є міждисциплінарним та охоплює соціальні, політичні, економічні, правові та гуманітарні аспекти функціонування держави [1, с. 10]. Автори монографії наголошують, що безпека може розглядатися як стан захищеності, властивість соціальної системи, діяльність державних інституцій або комплекс заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз [1, с. 20–21].

На думку В. А. Ліпкана, національна безпека є системною категорією, що охоплює захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [2, с. 54]. У свою чергу Г. П. Ситник визначає державне управління у сфері національної безпеки як специфічний вид державної діяльності, який спрямований на забезпечення стабільності суспільства, функціонування державних інституцій та протидію загрозам у різних сферах суспільного життя [3, с. 408].

Особливість сучасної державної політики у сфері національної безпеки полягає в тому, що вона формується в умовах правового режиму воєнного стану. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан є особливим правовим режимом, що передбачає надання органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, необхідних для відвернення загрози державній незалежності та територіальній цілісності України [4].

У цих умовах державна політика у сфері національної безпеки набуває комплексного характеру та охоплює військову, інформаційну, економічну, гуманітарну, соціальну та кібер складові. Одним із ключових викликів сучасності є гібридний характер загроз, який поєднує традиційні воєнні методи із інформаційно-психологічними операціями, кібератаками, економічним тиском та маніпуляцією суспільною свідомістю.

У цьому контексті особливого значення набуває інформаційна безпека держави. Інформаційний простір став одним із головних напрямів сучасного протистояння, оскільки саме через інформаційний вплив здійснюються спроби дестабілізації суспільства, формування панічних настроїв та підризу довіри до державних інституцій. Як слушно зазначають О. Григорчук та Л. Зубкова, державна політика у сфері національної безпеки повинна поєднувати ефективні механізми захисту держави із забезпеченням прав людини та інформаційної стійкості суспільства [5, с. 22].

Важливим елементом державної політики у сфері національної безпеки в умовах воєнного стану є діяльність сектору безпеки і оборони України. До нього належать Збройні Сили України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України, розвідувальні органи та інші державні інституції. Саме їх координація та взаємодія забезпечують ефективну протидію сучасним загрозам.

Особливу роль у забезпеченні внутрішньої безпеки держави відіграють правоохоронні органи. В умовах воєнного стану на них покладаються завдання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії диверсійній діяльності, колабораціонізму, незаконному обігу зброї, кіберзлочинності та інших проявів, що створюють загрозу державній безпеці. У зв'язку з цим суттєво зростає значення кримінально-правових механізмів захисту основ національної безпеки.

Зокрема, у монографії «Державна політика у сфері національної безпеки: правовий аспект» наголошується, що сучасна модель національної безпеки повинна базуватися на постійному моніторингу загроз, прогнозуванні ризиків та своєчасному реагуванні на дестабілізаційні процеси [1, с. 20]. Особливо актуальним це є в умовах воєнного стану, коли система загроз характеризується високою динамічністю та непередбачуваністю.

Одним із ключових напрямів державної політики у сфері національної безпеки є забезпечення кібербезпеки. Активна цифровізація державного управління, функціонування електронних інформаційних систем, банківської сфери, транспортної та енергетичної інфраструктури формують нові виклики для держави. Кібератаки на критичну інфраструктуру можуть мати масштабні наслідки для обороноздатності та функціонування держави загалом. Окремим напрямом сучасної політики у сфері кібербезпеки є забезпечення стійкості критичної інформаційної інфраструктури, що охоплює енергетичний, транспортний, фінансовий та комунікаційний сектори. У міжнародній практиці цей підхід розглядається як базовий елемент національної безпеки цифрової епохи.

Не менш важливою складовою національної безпеки є економічна безпека. Економічна стабільність держави безпосередньо впливає на її оборонний потенціал, можливість фінансування

сектору безпеки та соціальну стабільність суспільства. В умовах війни важливого значення набувають питання забезпечення енергетичної незалежності, підтримки національного виробника, функціонування критичної інфраструктури та продовольчої безпеки.

Сучасна державна політика у сфері національної безпеки повинна ґрунтуватися на комплексному підході, який передбачає поєднання військових, правових, організаційних, інформаційних та міжнародних механізмів реагування на загрози. Важливу роль у цьому процесі відіграє міжнародне співробітництво України з Європейським Союзом, НАТО та іншими міжнародними організаціями.

Як зазначається у Стратегії національної безпеки України, державна політика у сфері безпеки ґрунтується на принципах захисту суверенітету, територіальної цілісності, прав і свобод людини, верховенства права та демократичного цивільного контролю [6]. Саме ці принципи повинні залишатися основою функціонування державного механізму навіть в умовах воєнного стану.

Водночас ефективність державної політики у сфері національної безпеки значною мірою залежить від рівня довіри суспільства до державних інституцій та консолідації громадянського суспільства. Повномасштабна війна продемонструвала високий рівень громадянської відповідальності українського суспільства, розвиток волонтерського руху та готовність громадян брати участь у захисті держави. У цьому контексті важливим є також поняття соціальної резильєнтності, що відображає здатність суспільства підтримувати функціонування базових соціальних інститутів навіть в умовах тривалого стресу та загроз. Український досвід повномасштабної війни демонструє високий рівень такої резильєнтності, що суттєво підсилює ефективність державної політики у сфері безпеки.

Отже, державна політика у сфері національної безпеки в умовах правового режиму воєнного стану є одним із ключових напрямів функціонування сучасної української держави. Її ефективність визначає здатність держави протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечувати стабільність суспільства, захищати права людини та гарантувати збереження української державності. Сучасні виклики потребують комплексного підходу до формування та реалізації державної політики, удосконалення законодавства, розвитку сектору безпеки і оборони, зміцнення міжнародного співробітництва та забезпечення балансу між безпекою держави і правами людини.

Список використаних джерел

1. Державна політика у сфері національної безпеки: правовий аспект : монографія / М. М. Пендюра, А. В. Петровський, Д. О. Тихомиров та ін. Київ : 7БЦ, 2025. 208 с.
2. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підручник. Київ : КНТ, 2009. 631 с.
3. Ситник Г. П. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки (теорія і практика) : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
5. Григорчук О., Зубкова Л. Трансформація державної політики у сфері внутрішніх справ в умовах формування правової держави та громадянського суспільства в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 2 (30). С. 24–29.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Перкатий Роман Миколайович, старший викладач кафедри вогневої підготовки НАВС, кандидат педагогічних наук

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІСТЬ, ПРОБЛЕМАТИКА

Одним із основних завдань працівників Національної поліції України є захищати права та свободи людей. Інколи виникають ситуації, в яких для захисту необхідно застосувати не лише мовленнєві навички, а ще й заходи примусу, до яких входять фізична сила, спеціальні засоби та вогнепальна зброя. Але для того щоб вчасно і ефективно зреагувати та застосувати якийсь із вищезазначених заходів, необхідно бути добре підготовленим та знати як і в яких випадках потрібно діяти. Відповідно до ч. 1 ст. 46 Закону України «Про національну поліцію» застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу [1], який потребує психологічного самоконтролю, досконалих навичок поведінки зі зброєю та виваженості рішення.

На засвоєння рядовим та начальницьким складом органів поліції теоретичних знань і практичних вмінь, необхідних для забезпечення високої бойової готовності підрозділів поліції спрямована система навчальних заходів з вогневої підготовки. Відповідно до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 (далі – Положення) вогнева підготовка – це комплекс заходів, спрямованих на вивчення поліцейським основ стрільби з